Nesir, no. 11
(2026): 339–44
https://doi.org/10.64957/nesir.2069449

Nesir
Journal of Literary Studies

Book Review

Open Access

Osmanlı İmparatorluğu'nda Duygular: Erken Modern Çağda Siyaset, Toplum ve Aile

Nil Tekgül, çev. Bahar Tırnakcı, Koç Üniversitesi Yayınları, 2026. 216 s.: ISBN 9786258520453

Ömer Rafi Çiçek

Independent Scholar, İstanbul, Türkiye

Keywords: History of emotions, Ottoman Empire, early modern period, emotions, protection

Anahtar Kelimeler: Duygular tarihi, Osmanlı İmparatorluğu, erken modern dönem, duygular, koruma

Nil Tekgül'ün 2016 tarihli doktora tezi "A Gate to the Emotional World of Pre-Modern Ottoman Society: An Attempt to Write Ottoman History from 'The Inside Out'"'tan yola çıkarak kaleme aldığı ve ilk olarak 2022'de Bloomsbury Academic Yayınlarınca *Emotions in the Ottoman Empire: Politics, Society, and Family in the Early Modern Era* başlığıyla yayımlanan çalışması, Bahar Tırnakcı'nın çevirisiyle 2026'da Koç Üniversitesi Yayınları tarafından *Osmanlı İmparatorluğu'nda Duygular: Erken Modern Çağda Siyaset, Toplum ve Aile* adıyla Türkçeye kazandırılmıştır. Tekgül'ün bu çalışması, tarih yazımında sıklıkla "tali" sayılan duygular meselesini, Osmanlı İmparatorluğu'nun altı yüzyılı aşkın devamlılığını açıklayabilecek ciddi bir analiz aracına dönüştürme iddiasıyla açılmaktadır. Bu yönüyle kitap, Osmanlı tarihçilerine, duygular tarihi alanında çalışan araştırmacılara ve toplumsal cinsiyet, aile ve hukuk tarihiyle ilgilenen okurlara hitap etmektedir. Tekgül, 1550'li yıllarda Anadolu'da bir kasaba meydanında toplanan halkın, kendilerini "koruyan" ama hiç görmedikleri bir sultanın fermanını dinlemesini betimleyen kurgusal ama işlevsel bir sahneyle başlayarak, kitabın merkezi sorusunu ortaya koymaktadır: Erken modern dönemde "koruma" ve "korunma" (sıyânet, himâyet, hirâset, muhâfaza) kavramları ne anlama gelmekte ve daha önemlisi ne hissettirmekteydi? Anlam ile duygu arasındaki bu ayrım, çalışmanın metodolojik omurgasını oluşturmaktadır. Zira Tekgül'e göre "koruma" kelimesinin yalnızca hukuki-siyasi tanımıyla yetinmek, kelimenin dönemin insanı için taşıdığı duygusal ağırlığı gözden kaçırmak anlamına gelmektedir. Bu iddiasını inşa etmek üzere kitap, bir "Giriş," altı bölüm, "Bitirirken" başlıklı bir sonuç kısmı, kaynakça ve dizinden oluşan bir yapı izlemektedir.

Tekgül, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Duygular: Erken Modern Çağda Siyaset, Toplum ve Aile* adlı çalışmasının "Giriş: Duygular ve *Sıyânet* (Koruma) Kavramı" (Tekgül 2026, 1–27) başlıklı bölümünde, duygular tarihi alanının derli toplu bir haritasını sunmaktadır. Peter ve Carol Stearns'ün "duygubilim" kavramından Barbara Rosenwein'ın "duygu toplulukları"na, William Reddy'nin "duygu-ifade" ve "duygu rejimleri" terimlerinden Monique Scheer'in duyguyu

Corresponding author Ömer Rafi Çiçek, Independent Scholar, İstanbul, 34310 Türkiye omerrafi@hotmail.com

© Copyright 2026 Author(s)
CC BY 4.0 This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

bedensel bir pratik olarak okuyan yaklaşımına ve Lisa Feldman Barrett'ın sinirbilimsel "inşa edilmiş duygu" kuramına uzanan bu çizgi, yazarın kuramsal çerçeveyi salt bir literatür taramasından ziyade kendi Osmanlı malzemesine uygulanacak işlevsel bir araç seti olarak kurduğunu göstermektedir. Osmanlı çalışmaları özelinde ise Tekgül, duyguların bu tarihçilikte uzun süre ihmal edilmiş bir alan olduğunu tespit etmektedir. Walter Andrews ve Mehmet Kalpaklı'nın aşk üzerine öncü çalışmalarından (Andrews ve Kalpaklı 2005; Andrews 2012, 21–47) Zeynep Yelçe'nin sultan öfkesi araştırmasına (Yelçe 2015, 439–57), Şeyma Afacan'ın modernleşme sürecinde ruh ve duygu kavramlarının dönüşümünü izleyen çalışmasına (Afacan 2016) kadar bir hat kurarak kendi kitabının bu alandaki boşluğu hem coğrafi hem yöntemsel olarak nasıl doldurmayı hedeflediğini netleştirmektedir.

Kitapta yöntem açısından emik (içeriden bakış) ve etik (dışarıdan bakış) yaklaşımların bir arada kullanılması, Osmanlı'nın kendi kavramsal dünyasına sadakat ile günümüz bilgisinden yararlanma arasında dengeli bir konum kurma çabasını yansıtmaktadır. Kaynak seçimi de bu dengeyi somutlaştırmaktadır. Bir yanda Kınalızâde Ali Çelebi'nin (ö. 1572) *Ahlâk-ı Alâî*'si üzerinden dönemin "duygu felsefesi", öte yanda şer'iyye sicillerinden derlenen nişanlanma ve boşanma davaları üzerinden gündelik hayatın duygu dili takip edilmektedir. Dror Ze'evi'nin mahkeme kayıtlarının "saydam bir ayna" olmadığı yönündeki eleştirisini kabul etmekle birlikte sicilleri kültürel birer metin olarak okumaya devam etmesi, Tekgül'ün kaynaklarına ne saf bir güven ne de aşırı bir şüphecilik beslediğini, ölçülü bir eleştirel mesafe kurduğunu göstermektedir.

Girişte kurulan çerçeveden sonra Tekgül, Osmanlıların duyguları nasıl kuramlaştırdığı sorusuna "Birinci Bölüm: Duygu Felsefesi"nde (29–50) Kınalızâde Ali Çelebi'nin *Ahlâk-ı Alâî'si* üzerinden yaklaşmaktadır. Bölümün tespitlerinden biri, *Ahlâk-ı Alâî*'de duyguların bağımsız bir kategori olmadığı ve "duygu-erdemleri" (fazîlet) ya da "duygu-erdemsizlikleri" (rezîlet) olarak sınıflandırıldığının gösterilmesidir. Bu, bugünün okuru için tanıdık olan kızgınlık, korku ya da kıskançlık gibi kavramların dönem içinde bağımsız bir duygu sözlüğüne değil, doğrudan bir ahlak sözlüğüne ait olduğunu ortaya koymaktadır. Yiğitlik ve sakinlik cesaret kategorisinde, doğruluk ve şefkat adalet kategorisinde, kızgınlık ve kıskançlık ise yetilerin dengeden çıkması, yani bir tür hastalık hali olarak kodlanmaktadır. Bölüm, Kınalızâde Ali Çelebi'nin bitki-hayvan-insan ruhu sınıflamasını ve buna bağlı yetileri (kuvvet) izleyerek dört ana erdemin, yani hikmet, adalet, iffet ve şecâatin, "ölçülülük" (adl) etrafında nasıl kurulduğunu göstermektedir. Erdemi bir dairenin merkezine, erdemsizlikleri ise aşırılık veya eksiklik yönünde bu merkezden uzaklaşan noktalara benzeten Kınalızâde Ali Çelebi'nin şeması, kitap boyunca tekrar edecek ölçülülük mantığının ilk işareti olarak belirmektedir.

Bölümün bir diğer katkısı, bu felsefi çerçeveyi Galenosçu beden sıvıları kuramıyla ilişkilendirmesinde yatmaktadır. Ahlak ilmi ruh için "tıbb-ı rûhânî" (ruhun tıbbı) sayılmaktayken, bedensel sağlığın dört sıvı dengesine bağlı olması gibi ruhsal sağlık da yetiler arasındaki dengeye bağlanmaktadır. Bu paralellik, erken modern duygu felsefesinin on dokuzuncu yüzyıla kadar uzun ömürlü olmasını kısmen açıklamaktadır. Bölümün ikinci yarısı, Osmanlı ben-anlatılarındaki duygu ifadesi seyrekliğini ele almaktadır. Derviş Seyyid Hasan'ın veba salgınında eşini kaybettiği geceyi anlattıktan hemen sonra cenaze sonrası yediği yemeği not etmesi ya da Sadreddinzâde Telhisî

Mustafa Efendi'nin oğlunun ölümünü kederden yoksun biçimde kaydetmesi gibi örnekleri "duygusuzluk" kanıtı olarak okumak yerine, dönemin normatif ifade biçimlerinin yokluğuna ve duyguların özdüşünümden çok davranış ve pratik üzerinden kavranmasına bağlamaktadır. Bu yorum, girişte kurulan "duygular davranışlarda ifade bulur" tezini arşiv malzemesiyle sınayarak kitabın teorik iddiasının ampirik temelini güçlendirmektedir.

Felsefi zeminden sonra "İkinci Bölüm: Osmanlı Siyasetinde Duygular" (51–82) okuru siyasetin sahnesine taşımaktadır. Bölüm, IV. Murad'ın (1623–1640) 1637 tarihli, eski sadrazamı aşırı vergi talepleriyle tebaaya zulmetmekle suçlayan fermanıyla açılmaktadır. Bu seçim, "koruma" kavramının siyasi dilde yalnızca kriz anlarında değil gündelik yönetişimde de işlediği iddiasını güçlendirmektedir. Fermanın açılış cümlesindeki dilsel çözümleme, "adaletin yerine getirilmesi" ile "tebaanın gönlünün hoşnut edilmesi"nin eşdeğer iki siyasi hedef olarak yan yana konduğunu göstermekte ve kitabın ilerleyen bölümlerinde karşılaşılacak adalet-sevgi geriliminin tohumunu atmaktadır.

Bu bölümdeki "Merhametle koruma" başlıklı kısım, Karen Bauer'in sayımına dayanarak merhametin Kur'an'da korku kadar sık geçen bir kavram olduğunu göstermekte ve ardından bunu arşiv malzemesiyle sınamaktadır. Bacağı kırılan bir çorbacının tedaviye getirtilmesi, yetim kızların miras hakkının "hâllerine merhameten" yeniden tanınması ya da yasa dışı kürtaj nedeniyle sürgün edilmiş yaşlı bir ebenin affedilmesi gibi örnekler, merhametin rastgele bir lütuf değil, her seferinde bir gerekçeyle (yaşlılık, çile, süregelen sıkıntı) birlikte anılan, hiyerarşik işleyen bir duygu olduğunu göstermektedir. Bu duyguyu yalnızca üstler bahşedebilmekte, altlar ise ancak belirli koşullarda talep edebilmektedir. "Telif-i kulûb ve istimâlet" kısmında ise Margrit Pernau'nun "çoklu duyusal deneyim (*multisensory experience*)" modeli üzerinden fermanın içeriğinin yanında kâğıdının, hattının ve okunuş tonunun da "koruma" deneyiminin parçası olduğu öne sürülmektedir. Râşid Efendi'nin sultanın "avlanacağı" tek şeyin reayanın kalpleri olduğu anekdotu ve Mısır fethinden sonra yerel halkın gönlünü kazanabilen Hayırbay'ın vali atanması örneği bu tezi somutlaştırmaktadır. Bölümün son durağı olan "tarik-i mahabbet" kısmında, Kınalızâde Ali Çelebi'nin adalet yolunun (tarik-i adalet) yanına, bazen ondan üstün sayılan bir sevgi yolu (tarik-i mahabbet) koyması ve hükümdar-tebaa sevgisinin dört sevgi tipolojisi içinde bazen ebeveyn-evlat sevgisinden üstün tutulması, sultan-tebaa ilişkisinin salt siyasi değil ahlaki-duygusal bir hiyerarşi olarak tasavvur edildiğini göstermektedir.

"Üçüncü Bölüm: Tâife İçi İlişkilerde Duygular: *Rıza* ve *Şükran*"nda (83–113) mahalle cemaatleri ve esnaf tâifelerinin gündelik ilişkilerine odaklanarak, sosyal statü, etnik köken ve inanç farklılıklarına rağmen devlet müdahalesi olmaksızın ortak yaşamı mümkün kılan duygusal-hukuki sözleşmeyi *rıza* ve *şükran* kavramları üzerinden incelemektedir. Yöntemin gücü, bu kavramların şer'iyye sicillerine dayanan sözcükbilimsel ve bağlamsal bir analizle sınanmasında yatmaktadır. Kethüda seçimi, cemaate kabul veya dışlanma, kefalet ilişkileri gibi kararların onaylanma veya reddedilme dili, topluluğun kendini nasıl tanımladığının bir aynası olarak okunmaktadır. *Rıza* salt bir onay değil karşılıklı sorumluluk beyanı olarak, *şükran* ise bunun duygusal karşılığı, yani topluluğun sürekliliği için gerekli bağlılığın kayda geçmiş hâli olarak sunulmaktadır. Bu durum, tâife içi düzenin salt hukuki değil duygusal bir mutabakatla da ayakta tutulduğunu göstermektedir.

Bölümün sınırlılığı, bu kavramların on yedinci yüzyıldan on sekizinci yüzyıla zaman içindeki olası dönüşümünün nispeten az işlenmiş olmasıdır. *Rıza* ve *şükran*ın farklı tâife türlerinde (gayrimüslim cemaatler, göçmen esnaf grupları gibi) aynı anlamı taşıyıp taşımadığı sorusu da benzer biçimde açık bırakılmıştır. Yine de bu, bölümün tâife içi düzenin salt kural değil duygusal mutabakatla ayakta durduğu yönündeki asıl iddiasını zedelememekte ve daha çok kitabın ilerleyen bölümlerinde derinleştirilebilecek bir araştırma sorusu olarak belirmektedir.

Şükran alanının sınırlarının nasıl çizildiği sorusuna yanıt olarak "Dördüncü Bölüm: Denetleme Aracı Olarak Utanç Duygusu"nda (115–34) utanca odaklanmakta ve bu duygunun bireyleri sosyal normlara gönüllü uyuma sevk ederek tâifelerin sürdürülebilirliğini sağladığını öne sürmektedir. 1659 tarihli Konya Poladlar Mahallesi imamı Hüseyin Hoca örneği, utancın mahkemede "ar lâhık oldu" gibi kalıplaşmış bir dille ifade edilişini ve itibar korumada nasıl araçsallaştırıldığını göstermektedir. Aristoteles'ten (MÖ 322) İslam fıkhına, Ahmed Al Jallad'ın Arapçadaki altı utanç sözcüğü çalışmasından Lila Abu-Lughod'un *haşem* kavramına uzanan kültürlerarası karşılaştırma, Tekgül'ün utancı tek bir evrensel duygu olarak değil, her dilin kendi sözlüğünü (hacel, şerm-sar, hayâ, ar, ayıb) kurduğu kültürel bir inşa olarak ele aldığını göstermektedir. Bu bölümün toplumsal-cinsiyet analizi, ayıbın sosyal norm ihlaline, "ar"ın ise neredeyse istisnasız cinsel çağrışımlı ve daima erkekler tarafından dile getirilen bir utanca işaret etmesi ayrımında yatmaktadır. Mevlüd'ün, karısına hakaret edildiği için kardeşi adına dava açması gibi örnekler, kadın namusunun erkekler tarafından temsil edilmesi gerektiği fikrini somutlaştırmaktadır. Utancın yalnızca sözle değil kapıya katran sürmek veya boynuz asmak gibi eylemlerle de ifade edilebildiğinin gösterilmesi, duygunun bedensel ve toplumsal pratiklerde de aranması gerektiğine dair metodolojik olarak öneriler de oluşturmaktadır. Yavuz Sultan Selim'in (salt. 1512–1520) Şah İsmail'e (salt. 1501–1524) yazdığı mektup örneği ise aynı kavramsal çerçevenin mikro ölçekten imparatorluklar arası diplomatik dile nasıl taşındığını göstermektedir. Bölümün itiraf edilen sınırlılığı, kadınların utanç deneyimine dair kaynakların sessizliğinin nedenleri üzerinde etraflıca durulmaması; sessizliğin altında yatan sebebin kadınların bu deneyimi dile getirmemesi mi yoksa kayıtların bunu içermemesi mi olduğu sorusunun, yeterince tartışılmamış olmasıdır.

"Beşinci Bölüm: Osmanlı Ailesinde Duygular," (135–57) "koruma/korunma" meselesini mahrem ve eşitsiz ilişki biçimine yani karı-koca ilişkisine taşımaktadır. Yöntemsel açıdan bu bölümde normatif metin (Kınalızâde Ali Çelebi'nin "hâne-i ülfet ve mahabbet" tanımı) ile fiili uygulamayı (nişanlanma, evlenme, boşanma davaları) birbirine karşı okuma stratejisi olgunluğa ulaşmaktadır. Kocanın karısının gönlünü kazanması beklenirken sevgisini "haddinden fazla" göstermemesinin de öğütlenmesi gibi çelişkili görünen tavsiyeler, Ze'evi'nin "kusurlu erkek olarak kadın" modeliyle açıklanmaktadır. Evliya Çelebi'nin (ö. 1684 [?]) anlattığı, Melek Ahmed Paşa'nın (ö. 1662) karısının mezarı başında ağladığı için azarlanması örneği bu duygusal ölçülülük normunun erkekler için bağlayıcılığını somutlaştırmaktadır. Amasya fetvasındaki genç kızların örtünme pratiği üzerinden Reddy'nin "duygu rejimi" ve Scheer'in "eylem olarak duygu" kavramlarının kullanılması, kadın failliğinin edilgen bir kurbanlık olarak sunulmadığı nüanslı bir okuma sağlamaktadır. Emine'nin yirmi yıl önceki nişanlısını "rızam yoktur" diyerek reddetmesi

ya da Alime'nin kendi seçtiği eşle evlenme talebini mahkemede dile getirmesi gibi örnekler, rızanın burada da salt hukuki değil duygusal bir tercih beyanı olarak işlediğini göstermektedir. "Hüsn-i zindegâni ve musâfat" (iyi bir hayat ve içtenlik) ifadesinin *hul* boşanmalarında kalıplaşmış biçimde tekrarlanması ve yokluğunun boşanma gerekçesi sayılması, modern öncesi Osmanlı evliliklerinin salt maddi ve üreme amaçlı olduğu varsayımını çürütmektedir. Bu durum, duygusal tatminin de meşru bir evlilik beklentisi olduğunu göstermektedir.

"Altıncı Bölüm: *Sıyânet* Kavramının Değişen Anlamı ve Duyguların Dönüşümü"'nde (159–173) siyasal, toplumsal ve ailevi düzlemlerde kurulan "koruma" çerçevesinin on dokuzuncu yüzyılda, özellikle Tanzimat'la (1839–1878) birlikte nasıl dönüştüğünü sorgulamaktadır. Analitik açıdan burada üç düzlemin "eşitsiz" hızda değiştiği baştan ilan edilmektedir. Yani, siyasal düzlemde değişim en hızlı ve belirgin, toplumsal düzlemde göçe bağlı ve kısmi, ailevi düzlemde ise neredeyse yoktur. Siyasal dönüşüm anlatısı, "adalet dairesi" kavramından hareketle Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun Batı etkisiyle mi yoksa geleneksel İslami-Osmanlı devlet felsefesinin yeniden onaylanmasıyla mı ortaya çıktığı tartışmasını ele alarak Tanzimat'ı basit bir Batılılaşma anlatısından çıkarmaktadır. "Mahabbetten vatan sevgisine" geçiş tezi, kişisel-duygusal bir bağdan tüzel-soyut bir vatandaşlık bağına geçişi temsil etmesi bakımından kitabın siyaset kuramına somut katkısını oluşturmaktadır. Ziya Paşa'nın (ö. 1880) "Terkib-i Bend"inden alıntılanan beytin, Tanzimat yönetmeliklerinin harfiyen uygulanan ama duygudan yoksun bir hukuk anlayışına işaret ettiği yönünde okunması, dönemin kendi entelektüellerinin de bu akıl-duygu ayrımının farkında olduğunu göstererek anakronizm riskini azaltmaktadır. Göç ve "hemşehri" kavramının *rıza* ve *şükran*ı nasıl dönüştürdüğüne dair toplumsal düzlemdeki analiz ilgi çekicidir. Bölümün en cesur önermesi, 1917 tarihli kısa ömürlü Aile Kararnamesi dışında karı-koca ilişkisinin on dokuzuncu yüzyıl boyunca eşit değil "tamamlayıcı" kaldığını, gerçek dönüşümün ancak Cumhuriyet sonrasında *rıza* ve *musâfat*tan romantik aşka geçişle mümkün olduğunu savunmasıdır. Bu da kamusal alandaki modernleşmenin en mahrem ilişkiye en geç sızdığı tezini ortaya koymaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Duygular: Erken Modern Çağda Siyaset, Toplum ve Aile "Bitirirken"'de (175–183) araştırmanın başlangıç sorusuna, yani yöneten/yönetilen, Müslim/gayrimüslim, erkek/kadın arasındaki hiyerarşik farklılıkların "koruma" kavramını anlamayı neden bu denli zorlaştırdığı sorusuna dönerek geriye ve ileriye bakan çift yönlü bir final sunmaktadır. Tekgül'ün önemli katkısı, önceki tarihçiliğin eşitsiz güç ilişkilerini açıklamak için kullandığı "çoban ve sürü" metaforu ile "havuç-sopa" politikasının iki temel varsayıma dayandığını ortaya koymasıdır. Bu varsayımlardan ilki, tâbi konumdaki aktörlerin davranışlarını yalnızca maddi çıkarları doğrultusunda şekillendirdiğidir. İkincisi ise tarihsel aktörlerin kararlarını bütünüyle akılcı hesaplamalarla aldıkları ve duyguların bu akılcı işleyişi engellediğidir. Kitabın bütünü, bu iki varsayıma karşı bir itiraz olarak okunabilir. Bölümün cüretkâr hamlesi, bu akademik sentezi 2020'de Ayasofya'nın yeniden camiye çevrilmesi tartışmasına bağlamasıdır. Bissera Pentcheva'nın Ayasofya'nın "çoklu duyusal deneyim" üzerine araştırması, Baki Tezcan ve Ali Yaycıoğlu'nun müzeleşme lehindeki argümanları ve Ermeni Patriği Sahak Maşalyan'ın mekânı dinler arasında paylaştırma önerisi bir araya getirilerek, koruma kavramının duygusal temellerinin günümüz siyasi taahhütlerine de anlam kazandırmaya devam ettiği gösterilmektedir. Bu bölüm,

akademik bir sonuç kısmı için beklenenden fazla güncel siyasi yük taşımakla birlikte, Tekgül taraf tutmaktan çok farklı görüşleri yan yana sunarak meseleyi bir siyasi manifestodan ziyade teorik bir örnek olay incelemesine dönüştürmektedir.

Kitap, Avrupa dışı coğrafyalarda duygular tarihi araştırmalarının kıtlığına dikkat çeken alçakgönüllü bir özeleştiri ve gelecekteki araştırmacılara adalet, özgürlük, sadakat gibi kavramların duygusal temellerini araştırma çağrısıyla açık uçlu biçimde kapanmaktadır. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Duygular: Erken Modern Çağda Siyaset, Toplum ve Aile*'yi hem Osmanlı çalışmaları hem de duygular tarihi alanının genel literatürü içinde konumlandırmak, katkısının boyutunu daha net görmeyi sağlamaktadır. Rosenwein ve Reddy'nin öncülüğünü yaptığı duygular tarihi, büyük ölçüde Avrupa örnekleri üzerinden gelişmiş bir alan olarak kalmıştır. Kitabın Kınalızâde Ali Çelebi'nin yazdığı *Ahlâk-ı Alâî* gibi normatif bir metni Ze'evi ve Leslie Peirce çizgisindeki sosyal-tarihsel bir okumayla, yani felsefi kaynak ile mahkeme kaydını aynı analitik çerçevede buluşturarak birleştirmesi, alana hem coğrafi hem yöntemsel bir genişleme kazandırmaktadır. Bu bakımdan çalışma, yalnızca "Osmanlı'da duygular nasıldı?" sorusuna değil, "duygular tarihi Avrupa-merkezli bir çerçeveden nasıl kurtarılabilir?" sorusuna da örtük bir yanıt sunmaktadır.

Conflict of Interest Statement

Yazar, bu çalışmayla ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / The author declares no conflict of interest related to this review.

Financial Support Statement

Bu çalışma herhangi bir mali destek alınmadan gerçekleştirilmiştir. / This study was conducted without any financial support.

Statement on the Use of AI and AI-Assisted Tools

Bu çalışmada, *Nesir: Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 'nin "Yapay Zekâ Kullanımı Politikası"nda belirtilen kabul edilebilir sınırlar içinde sınırlı ölçüde yapay zekâ destekli araçlar kullanılmış; tüm içerik nihai hâliyle yazar tarafından gözden geçirilip onaylanmıştır. / In this study, artificial intelligence-supported tools were used to a limited extent within the acceptable boundaries defined in *Nesir: Journal of Literary Studies*' Artificial Intelligence Use Policy; all content has been reviewed and approved in its final form by the author.

Kaynakça

Afacan, Şeyma. 2016. "Of the Soul and Emotions: Conceptualizing 'the Ottoman Individual' through Psychology." PhD diss., University of Oxford.

Andrews, Walter G. 2012. "Ottoman Love: Preface to a Theory of Emotional Ecology." In *A History of Emotions*, 1200–1800, edited by Jonas Liliequist, 21–47. Pickering & Chatto.

Andrews, Walter G., and Mehmet Kalpaklı. 2005. *The Age of Beloveds*. Duke University Press.

Tekgül, Nil. 2026. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Duygular: Erken Modern Çağda Siyaset, Toplum ve Aile*. Çeviren Bahar Tırnakcı. Koç Üniversitesi Yayınları.

Yelçe, Zeynep N. 2015. "Royal Wrath: Curbing the Anger of the Sultan." In *Discourses of Anger in the Early Modern Period*, edited by Karl Enenkel and Anita Traninger, 439–57. Brill.